

Н. О. Куровська, к. е. н., доцент,
кафедра фінансів і кредиту,
І. А. Оліфір, спеціаліст вищої категорії,
викладач спеціальних економічних дисциплін
Житомирський агротехнічний коледж,
О. Є. Куровський, студент

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ РОЗМІРУ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Мінімальна заробітна плата має важливе фінансово-економічне значення в системі формування соціальних стандартів забезпечення оплати праці. Індикатор мінімальної заробітної плати має використовуватись як найважливіший засіб для стимулювання особистості до зростання продуктивності праці, прискорення науково-технічного прогресу, поліпшення якості продукції, підвищення ефективності виробництва для суспільної злагоди. За сучасних умов розмір мінімальної заробітної плати є важливим орієнтиром у процесі забезпечення відтворювальної функції заробітної плати, подолання тіньових явищ і оздоровлення соціально-трудових відносин, а також засіб створення високої адаптивності економіки до інноваційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань оплати праці в умовах ринкової системи господарювання приділено значної уваги у наукових працях таких вітчизняних вчених, як: О. Грішнова, Л. Дерманська, О. Жук, В. Лагутін, Г. Лопушняк, О. Мельниченко, Г. Міщук, В. Онікієнко, І. Петрова, С. Покропивний, В. Русін О. Стецуріна, А. Череп та ін. Не зважаючи на це питання підвищення мінімальної заробітної плати в Україні, особливо, що стосується можливих наслідків для суспільства, залишаються не до кінця вирішеними.

Результати дослідження. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» № 1774-19 від 15.12.2017 визначено, що мінімальна заробітна плата – це встановлений законом мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці. Вона встановлюється одночасно в місячному та погодинному розмірах [6]. Мінімальну заробітну плату варто розглядати як державну соціальну гарантію, обов'язкову на всій території України для підприємств усіх форм власності та господарювання.

Основною соціальною гарантією в оплаті праці, базовим інструментом її організації є мінімальна заробітна плата, оскільки виходячи з її розміру встановлюються тарифна ставка першого тарифного розряду працівників і мінімальний посадовий оклад. Саме вона визначає диференціацію оплати праці. Згідно із Законом України “Про оплату праці”, її розмір не може бути нижчим від прожиткового мінімуму для працездатних осіб [5, с. 108].

Для обґрунтування розмірів мінімальної заробітної плати важливо виявити основні фактори, які впливають на її обсяг. У цьому контексті всі фактори доцільно розмежувати на позитивні та негативні, що зумовлено соціально-економічними та фінансовими процесами, які постійно тривають у нашому суспільстві (рис. 1).

Рис. 1. Позитивні та негативні чинники впливу на рівень мінімальної заробітної плати

Джерело: адаптовано [2, с. 842].

До позитивних чинників варто віднести: зростання валового внутрішнього продукту; збільшення величини національного доходу; розширення обсягів виробництва й реалізації продукції та надання послуг в різних галузях та сферах національної економіки; збільшення платоспроможного попиту юридичних та фізичних осіб на продукцію вітчизняного виробництва; підвищення продуктивності праці та кваліфікації працівників; зростання вартості робочої сили.

До негативних чинників впливу на розмір мінімальної заробітної плати слід віднести: наявність інфляційних процесів, які знецінюють вартість грошової одиниці; зростання цін на продовольчі та непродовольчі товари;

низький рівень продуктивності праці; низький рівень робочої сили; негативні демографічні процеси. Зважаючи на позитивні та негативні чинники формування мінімальної заробітної плати необхідно відзначити, що постає необхідність в мінімізації впливу негативних чинників та максимізації ролі позитивних факторів, що сприяють збільшенню не лише номінальної, а й реальної заробітної плати в державі.

Дослідження суті мінімальної заробітної плати потребує розмежування її на номінальну та реальну. Номінальна заробітна плата збільшується у разі зростання грошової маси в обігу, що не відображається позитивно на реальних доходах громадян. Зростання реальної заробітної плати сприяє підвищенню платоспроможності громадян, що є важливим соціально-економічним індикатором доходів громадян за певний проміжок часу. Отже, можна зробити висновок про те, що необхідно дбати про зростання саме реальної заробітної прати громадян, що матиме позитивний вплив на розвиток національної економіки.

Аналіз тенденцій мінімальної заробітної плати в Україні за 2010–2017 рр. засвідчує позитивну динаміку змін. Так, за даний проміжок часу зростання досліджуваного показника становило 2278 грн (рис. 2).

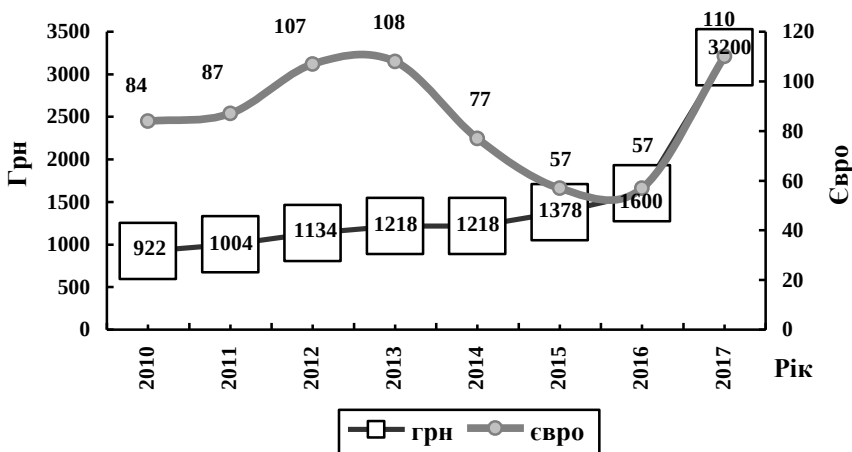

Рис. 2. Динаміка мінімальної заробітної плати в Україні, 2010–2017 рр.

Джерело: побудовано за даними [4].

Це свідчить про збільшення в першу чергу номінальної заробітної плати, а не реальної. Підтвердженням цьому є наявність суттєвої розбіжності між темпами зростання в національній валюті у 3,47 та в євро лише у 1,31 рази. Одним з основних дестабілізуючих факторів на величину реальної заробітної плати є постійне знецінювання національної валюти по відношенню до

іноземних валют. Наявність такої негативної тенденції суттєво уповільнює можливості забезпечення достойного рівня оплати праці в Україні.

Розмір мінімальної заробітної плати потребує постійного коригування, що пов'язано з макроекономічним становищем в державі, а також зі змінами тенденцій на ринку праці, доходів та цін на споживчі товари, з процесами глобалізації та обсягів виробництва та структури економіки. Тому виникає необхідність у виокремленні основних факторів, що сприяють поступовому збільшенню мінімальної заробітної плати (рис. 3).

Рис. 3. Фактори впливу на формування розміру мінімальної заробітної плати

Джерело: власні дослідження.

Безумовно, що заробітна плата є важливим індикатором соціально-економічного розвитку країни. Тому до найважливіших факторів, які спроможні позитивно вплинути на зростання мінімальної та середньої заробітної плати необхідно віднести: збільшення податкових надходжень; зростання ВВП; зростання обсягу прямих інвестицій у сферу виробництва та надання послуг; створення додаткових робочих місць; зниження частки тіньової економіки та інтеграцію національної економіки у загальноєвропейський простір.

Вважаємо, що для подальшого реального зростання заробітних плат в Україні необхідно забезпечення макроекономічної стабілізації на рівні держави та підвищення спроможності суб'єктів господарювання здійснювати активну економічну діяльність. Поєднання макро- та мікрочинників створює необхідний фундамент для зростання рівня заробітних плат, що позитивно відображається на соціально-економічному добробуті громадян та розвитку національної економіки.

Висновки. Узагальнюючи викладений матеріал вважаємо за необхідне акцентувати увагу на підвищенні реальної заробітної плати в Україні. Джерелами такого зростання можуть бути: підвищення ВВП; розширення бази оподаткування та кількості платників податків; збільшення робочих місць. Збільшення мінімальної та середньої заробітної плати буде мати позитивний соціальний та фінансово-економічний вплив на підвищення рівня купівельної спроможності громадян, що є необхідною умовою для розвитку внутрішніх інвестицій в різні галузі та сфери економіки України.

Список використаних джерел:

1. Дерманська Л. В. Наслідки підвищення мінімальної заробітної плати в Україні / Л. В. Дерманська // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – Херсон: ХДУ, 2017. – № 23, ч. 3. – С. 22–24.
2. Лесік І. М. Динаміка номінальної і реальної заробітної плати в Україні / І. М. Лесік, І. С. Доскалов // Молодий вчений. – 2016. – № 12.1. – С. 841-844. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12.1_198.
3. Лопушняк Г. С. Мінімальна заробітна плата: практика України та досвід країн Європейського Союзу / Г. С. Лопушняк // Демографія та соціальна економіка. – 2017. – № 1. – С. 132–144.
4. Минимальная заработная плата в Украине с 2000 по 2018 гг. <https://index.minfin.com.ua/labour/salary/min/>
5. Осауленко С. В. Статистичний аналіз заробітної плати в Україні / С. В. Осауленко // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики. – Зб. наук. пр. Нац. акад. статистики, обліку та аудиту, 2014. – Вип. 14. – К.: ТОВ "Видавничо-поліграфічний дім "Формат", 2014. – С. 105–111.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: закон України № 1774-19 від 15.12.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1774-19>.
7. Русін В. М. Підвищення мінімальної заробітної плати у 2017 році: наслідки для громадян / В. М. Русін // другі наукові читання пам'яті с. І. Юрія: збірник наук. праць [за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко]. – 28 лист. 2016 р., м. Тернопіль. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – С. 114–118.